

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2013. İşbu çeviri, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Vakıf Fonu'nun desteğiyle yapılmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Bu çeviri, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan, telif haklarına ilişkin belgeyi okuyunuz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyrights/droits d'auteur à la fin du présent document.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARI

BÜYÜK DAİRE

SITARPOULOS VE GIAKOUMOPOULOS/YUNANİSTAN DAVASI

(Başvuru no. 42202/07)

STRAZBURG

15 Mart 2012

Nihai karardır. Şekli düzeltmeler yapılabilir.

Sitaropoulos ve Giakoumopoulos/Yunanistan davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Büyük Daire’de yapılan ve aşağıdaki üyelerden oluşan oturumda:

Nicolas Bratza, *Mahkeme Başkanı*,
Jean-Paul Costa,
Françoise Tulkens,
Josep Casadevall,
Boštjan M. Zupančič,
Lech Garlicki,
Egbert Myjer,
David Thór Björgvinsson,
Ján Šikuta,
Ineta Ziemele,
Luis López Guerra,
Nona Tsotsoria,
Ann Power,
Zdravka Kalaydjieva,
Vincent A. de Gaetano,
Angelika Nußberger, *Yargıçlar*,
Spyridon Flogaitis, *Ad Hoc Yargıç*,

ve Johan Callewaert, *Büyük Daire Yardımcı Yazı İşleri Müdürü*,

4 Mayıs 2011 ve 18 Ocak 2012 tarihlerinde, kapalı oturumda yapılan müzakereler neticesinde, 18 Ocak 2012 tarihinde kabul edilen, aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Bu dava, Helenik Cumhuriyeti’ne karşı, bu devletin üç vatandaşı olan Bay Nikolaos Sitaropoulos, Stephanos Stavros ve Christos Giakoumopoulos (« başvuranlar) tarafından, 20 Eylül 2007 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (‘Sözleşme’), 34. maddesi uyarınca, Mahkeme’ye sunulan, 42202/07 numaralı başvuru sonucu görülmektedir.

2. Başvuranlar, Atina Barosu’na kayıtlı olan Sayın Y. Ktistakis tarafından temsil edilmiştir. Yunan Hükümeti (« Hükümet »), temsilcisinin vekilleri olan, Hukuk Müşavirliği nezdinde hâkim yardımcısı olan Bayan K. Paraskevopoulou ve Hukuk Müşavirliği nezdinde görevli stajyer olan Bayan Z. Hatzipavlou tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar, ikamet ettikleri yerden oy kullanma imkânları olmamasını, 1 no’lu Ek Protokol’ün 3. maddesinde güvence altına alınan, meclis

seçimlerinde, oy kullanma haklarına orantısız bir müdahale yapılması olarak görmektedirler.

4. Başvuru, Mahkeme'nin Birinci Seksiyonu'na tevdi edilmiştir (İç Tüzük, madde 52/1). Yunanistan adına seçilmiş olan Bay Christos Rozakis'in oturuma katılmamasından sonra, Hükümet, *ad hoc* hâkim olarak Bay Spyridon Flogaitis'i görevlendirmiştir (Sözleşme, eski 27/2. madde ve İç Tüzük, madde 29/1).

5. 8 Temmuz 2010'da, Yargıçlar, Nina Vajić, Anatoly Kovler, Elisabeth Steiner, Khanlar Hajiyeve, Dean Spielmann, Sverre Erik Jebens'ten ve Ad hoc Yargıç olan Spyridon Flogaitis ve Yazı İşleri Müdürü Søren Nielsen'den oluşan Daire, başvurunun, ikinci başvuranla ilgili olduğu ölçüde, kayıttan düşürülmesine ve iki oya karşı beş oyla, başvurunun, ilk ve üçüncü başvuranla ilgili olarak, başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir.

6. 22 Kasım 2010'da, Hükümet'in, 7 Ekim 2010 tarihinde yaptığı bir talep üzerinde, Büyük Daire kurulu, davanın, Sözleşme'nin 43. maddesi gereğince Büyük Daire'ye göndermeye karar vermiştir.

7. Büyük Daire, Sözleşme'nin 26/4, 26/5. maddeleri ve İç Tüzüğün 24. maddesine göre oluşturulmaktadır.

8. Başvuranlar ve Hükümet, yazılı görüş bildirmişlerdir (İç Tüzük, madde 59/1) ve Mahkeme Başkanı'nın, davaya yazılı olarak müdahale etmesine izin vermiş olduğu İnsan Hakları Helenik Ligi de yazılı görüş bildirmiştir (Sözleşme, madde 36/2 ve İç Tüzük, madde 44/3).

9. Strazburg'da, 4 Mayıs 2011 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde kamuya açık duruşma yapılmıştır (İç Tüzük, madde 59/3).

– *Hükümet'i temsilen duruşmada hazır bulunanlar :*

Bayan K. PARASKEVOPOULOU, Hukuk Müşavirliği nezdinde hâkim yardımcısı

Bayan Z. HATZİPAVLOU, Hukuk Müşavirliği nezdinde görevli stajyer
temsilci vekilleri ;

– *Başvuranları temsilen duruşmada hazır bulunanlar*

Sayın I. KTİSTAKİS, avukat,

danışman;

Bayan A. TERZİS, avukat,

danışman;

Mahkeme Sayın Ktistakis ve Bayan Hatzipavlou'nun görüşlerini dinlemiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

10. Başvuranlar, 1967 ve 1958 yıllarında doğmuş ve Strazburg'da yaşamaktadırlar Avrupa Konseyi'nde memur olarak çalışmaktadırlar.

11. 154/2007 no'lu ve 18 Ağustos 2007 tarihli Cumhurbaşkan Kararnamesi'yle, Milli Meclis feshedilmiş ve genel seçimlerin tarihi, 16 Eylül 2007 tarihi olarak belirlenmiştir.

12. 10 Eylül 2007 tarihli ve Fransa'daki Yunan Büyükelçiliği'ne faks yoluyla gönderilen bir mektupla, Fransa'da sürekli oturan başvuranlar, 16 Eylül 2007 seçimlerinde, oy haklarını kullanma isteklerini ifade etmişlerdir.

13. 12 Eylül 2007 tarihinde, İçişleri Bakanı'nın, kendisine tebliğ etmiş olduğu talimat ve bilgilere dayanan Büyükelçi, bu talebe, aşağıdaki ifadelerle cevap vermiştir:

« Yunan Devleti, kurumsal seviyede sıklıkla ifade edilen, yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşlarına, oturdukları yerden oy kullanma seçimini verme isteğini teyit etmektedir. Bununla birlikte, bu sorunun, şu an bulunmayan ve kanunla belirlenmesi gereken kuralları gerektirdiği açıktır. Neticede, bu tür kurallar, basit bir idari eylemden kaynaklanamaz, büyükelçilikler ve konsolosluklar nezdinde seçim merkezlerinin kurulması için, özel tedbirlerin alınması gerekmektedir (...). Bu söylenenler ve devletin ifade ettiği istek ışığında, talebiniz bir sonraki seçimlere ilişkin olarak, objektif gerekçelerle reddedilmektedir. »

14. 16 Eylül 2007 tarihinde, genel seçimler yapılmıştır. Yunanistan'a gitmeyen başvuranlar, oy kullanma haklarını kullanmamışlardır.

II. İLGİLİ ULUSAL VE ULUSLARARASI HUKUK

A. İç Hukuk ve Uygulama

1. 1975 Yunan Anayasası

15. Anayasa'nın ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Birinci madde

« (...) »

2. Yönetim biçiminin temeli, halk egemenliğidir.

3. Tüm iktidarlar halktan kaynaklanır, halk ve millet için vardır ve Anayasa'da belirtildiği biçimde kullanılır.»

Madde 51 (2001'de yapılan anayasal değişiklik öncesi)

« 1. Milletvekillerinin sayısı, iki yüzden az, üç yüzden fazla olmamak koşuluyla, kanunla belirlenir.

2. Milletvekilleri milleti temsil eder.

3. Milletvekilleri, doğrudan, genel ve gizli seçimle, oy hakkı olan vatandaşlar tarafından, kanunla belirtildiği gibi seçilir. Kanun, vatandaşın oy hakkını, sadece, asgari yaşta olmaması veya ehliyetinin olmaması ya da bazı suçlar için geri alınamaz olan bir cezai mahkûmiyet nedenleri dışında kısıtlayamaz.

4. Genel seçimler, tüm ülkede, aynı anda gerçekleşir. Kanun, oy hakkının, ülke dışında bulunan seçmenler tarafından kullanılma şekillerini belirleyebilir.

5. Oy hakkının kullanılması zorunludur. Kanun, istisnaları ve cezaları belirler.”

Madde 54

« 1. Seçim sistemi ve seçim bölgeleri, milletvekillerinin toplam sayısının üçte ikilik çoğunluğu tarafından kabul edilen bir hükmün, bir sonraki seçimlere derhal uygulanmasını öngörmesi durumu dışında, bir sonrakilerden hemen sonra yapılan seçimlere uygulanan bir kanunla belirlenir.

2. Her seçim bölgesinin milletvekili sayısı, son sayımın sonuçlarına göre tespit edilen, seçim bölgesindeki yasal nüfusa ve kanunla öngörüldüğü üzere, ilgili belediye listelerinde kayıtlı kişilerin sayısına göre, başbakanlık kararnamesiyle belirlenir. Dikkate alınan sayımın sonuçları, yetkili idarenin veri tabanlarında, sayımın son gününden bir yıl sonra yayınlanmış olanlardır.

3. Millet Meclisi'nin, tüm milletvekillerinin yirmide birinden fazla olmayan bir kısmı, tüm ülke için, tüm ülkedeki her partinin toplam seçim gücüne göre ve yeknesak bir şekilde, kanunla öngörüldüğü üzere seçilebilir.

Madde 108

« 1. Devlet, Helenik diasporanın yaşam koşullarını ve anavatanla olan bağlarının muhafaza edilmesini gözetir. Devlet, aynı zamanda, ülke dışında çalışan Yunanlıların eğitim ve mesleki ve sosyal gelişimlerini de gözetir.

2. Kanun, nerede olursa olsun, helenizmin tüm güçlerini ifade etme görevi olan, Yurtdışındaki Yunanlılar Konseyi'nin görevleri, düzenlenme şekli ve işleyişini belirler. »

108. maddenin ikinci bendi, 2001 anayasal değişikliği sırasında eklenmiştir.

16. 2001'de, 51. maddenin 4. bendi, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

« 4. Milletvekili seçimleri, tüm ülkede aynı anda gerçekleşir. Ülke dışında yaşayanların oy haklarını kullanma şekilleri, toplam milletvekili sayısının üçte ikilik çoğunluğu tarafından kabul edilen bir kanunla belirlenebilir. Bu kişilerle ilgili olarak, anında oy ilkesi, posta yoluyla veya uygun farklı bir yolla, oy kullanılmasını, oyların sayımı ve sonuçların açıklanmasının, ülkedekiyle aynı zamanda sona ermesi koşuluyla, devre dışı bırakmamaktadır. »

2. Olaylar zamanında yürürlükte olan seçim kanunu

17. Söz konusu yasal seçimler döneminde, yürürlükteki seçim sistemini düzenleyen metin olan, 96/2007 no'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

Madde 4 – Oy hakkı

« 1. 18 yaşını dolduran her Yunan vatandaşının, oy kullanma hakkı vardır (...) »

Madde 5 – Hakkın düşmesi

« a) Kayyımlık altına yerleştirilen herkesin, medeni kanunun hükümlerine göre oy hakkı düşer;

b) Bir cezai mahkûmiyet neticesinde, ceza kanununda veya askeri ceza kanununda öngörülen bir suç nedeniyle oy hakkı düşen herkesin, verilen cezanın tüm süresince, oy hakkı düşer. »

Madde 6 – Hakkın kullanılması

« 1. Bir seçim bölgesinde oy kullanma hakkı, bu bölgenin belediyesi veya belediyenin seçim listelerinde kayıtlı olan kişiler için bulunmaktadır.

2. Oy kullanma hakkı zorunludur. »

3. « *Yasal seçimlerde, yurtdışında yaşayan Yunan seçmenlerin oy kullanma hakkının kullanılması* » başlıklı kanun tasarısı

18. 19 Şubat 2009 tarihinde, Parlamento'ya İçişleri, Adalet ve Ekonomi Bakanları tarafından verilen tasarı raporunda, metnin, « Hükümet'e düşen ve yurtdışında yaşayan Yunanlıların, vatanla olan bağlarını, tartışmasız şekilde güçlendiren, büyük tarihsel yükümlülük bulunmaktadır ». Rapor, yurtdışında yaşayan Yunanlıların, oy hakkının, Anayasa'nın hem 108. hem de 51/4. maddesinden kaynaklandığını belirtmektedir. Rapor, özellikle, 108. maddenin, yurtdışında yaşayan Yunanlılara, « sosyal bir hak » verdiğinin altını çizmektedir. Söz konusu hüküm, Helenik Devlet'i, yurtdışında yaşayan Yunanlıların, Yunanistan'la olan bağlarını korumaya ve ülke dışında çalışan Yunanlıların sosyal ve mesleki yükselişlerini devlet ödevi olarak öngörmeye ve Yunan eğitimlerine özen göstermeye yönelik olarak gereken tüm tedbirlerin almaya zorlamaktadır. Yurtdışında bulunan Yunanlıların, Yunanistan'daki yasal seçimlerde oy haklarını kullanma şekillerinin düzenlenmesi, tartışmasız şekilde, yurtdışındaki Yunanlılar ve vatanları arasındaki gerçek bağların kurulmasına katkıda bulunmaktadır. Daha sonra, bu konudaki özel hüküm olan 51/4. maddeye atıfta bulunan rapor, ilgili maddenin hedef aldığı söz konusu kanunu, Anayasa'nın icra kanunu olarak nitelendirmektedir. Nihayet, rapor, « globalleşme döneminde, yurtdışında yaşayan Yunanlıların, kendi ülkelerinin gelişimiyle ilgili olarak, kendilerini ifade etmemelerinin mümkün olmadığı » kanaatindeydi.

19. Parlamento Bilim Kurulu (*Επιστημονικό Συμβούλιο*), Parlamento başkanına bağlı olan ve danışma niteliği olan bir organdır. Bu kurul, aralarında, hukuk, siyasal bilimler, ekonomi, istatistik, bilişim profesörleri ve bir uluslararası ilişkiler uzmanının da bulunduğu on üyeden oluşmaktadır. Bu organ, adı geçen, kanun tasarısı hakkında, 31 Mart 2009 tarihli bir rapor hazırlamıştır. Bu organ, doktrinin bir kısmının, geçmişte, Anayasa'nın 51/4. maddesinin, yasa koyucuyu, yurtdışında yaşayan Yunanlıların, yaşadıkları yerden, oy hakkını kullanmalarına izin verme yükümlülüğü yüklediğini tespit etmiştir. Bununla birlikte, doktrinin diğer bir kısmına ve Anayasa'nın 51/4. maddesinin hazırlık çalışmalarına atıfta bulunan organ, oy hakkını

yurtdışından kullanma izninin, yasa koyucu için seçimlik olduğunu ve zorunlu olmadığını belirtmiştir. Bu organ, aynı zamanda, 2001 anayasal değişikliğinin, adı geçen anayasal hükmün seçimlik özelliğini değiştirmedığı kanaatindedir.

20. 7 Nisan 2009 tarihinde, kanun tasarısı, Parlamento tarafından, Anayasa'nın 51/4. maddesinin gerektirdiği, toplam milletvekili sayısının üçte ikilik çoğunluğuna erişmemiş olması nedeniyle reddedilmiştir. Parlamento'nun ve özellikle de muhalefetin üyeleri, özellikle, yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşlarının sayısının, Yunanistan'da yaşayanlara olan oranını ve bunun, yasama organının oluşumu üzerindeki sonuçlarını öne sürmüşlerdir.

B. Uluslararası hukuk ve uygulama

1. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından kabul edilen metinler

21. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin kabul ettiği ilgili metinler, aşağıdaki gibidir:

a) Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi 1459 no'lu (2005) Tavsiye Kararı

« (...)

2. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu'nun (Venedik Komisyonu), 2004 yılında kabul edilen mütalaasına göre, Parlamenter Meclis, organizasyon nezdindeki üye devletler ve gözlemcileri, seçmen haklarına yapılan kısıtlamaların hepsini yeniden incelemeye ve meşru bir amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olmayanlarını ortadan kaldırmaya davet etmektedir.

3. Meclis, kural olarak, önceliğin, etkin, serbest ve eşit seçim haklarının, en fazla sayıda vatandaşa, etnik köken, sağlık, silahlı kuvvetler üyesi statüleri veya adli sicilleri dikkate alınmaksızın, verilmesi gerektiği kanaatindedir. Yurtdışında yaşayan vatandaşların oy hakkının dikkate alınması gerekmektedir.

(...)

7. Demokratik bir toplumda oy hakkının önemi dikkate alındığında, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin, yurtdışında yaşayan vatandaşlarına, farklı seçim sistemlerinin karmaşıklığı dikkate alınarak, yasal seçimlerde oy kullanmalarını sağlamalıdır. Bu devletler, bu hakkın kullanılmasını olabildiğince kolaylaştırmak için gereken tedbirleri, özellikle, mektup yoluyla oy, bir konsolosluk nezdinde oy verme veya elektronik olarak oy vermeyi dikkate alarak, Bakanlar Komitesi'nin, elektronik oy hakkına ilişkin, hukuki, işlevsel ve teknik kurallarıyla ilgili Rec (2004)11 sayılı Tavsiye Kararı'nı dikkate almaları gerekmektedir. Üye devletlerin, aralarında, bu amaçla, topraklarında yaşayan yabancı vatandaşların, etkin oy haklarını kullanmalarının gereksiz şekilde engellenmesini önlemek amacıyla, işbirliği yapmaları gerekmektedir.

(...)

11. Sonuç olarak, Meclis:

i. Avrupa Konseyi'nin üye devletlerini ve ilgili gözlemcileri:

(...)

b. tüm vatandaşlarına, oturum koşulu dayatmaksızın, seçim hakları vermeye;

c. yurtdışında yaşayanların seçim haklarını kullanmalarını, mektupla oy verme (mektupla ve/veya konsolosluk nezdinde) usulleri ortaya koyarak ve bu amaca yönelik olan, Bakanlar Komitesi'nin, Rec (2004) 11 nol'lu Tavsiye Kararı'na uygun şekilde, elektronik oy verme imkanının sağlanmasını kolaylaştırmaya davet etmektedir;

(...)»

b) Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 1714 (2005) sayılı Tavsiye Kararı- Seçim Hakkına Getirilen Kısıtlamaların Ortadan Kaldırılması

« 1. Oy hakkına yapılan sınırlamaların ortadan kaldırılması hakkındaki 1459 (2005) no'lu Karar'ına atıfta bulunan, Parlamenterler Meclisi, Bakanlar Komitesi'ni:

i. üye devletlerin ve gözlemcilerin, derhal:

a. Avrupa Konseyi'nin 1992 tarihli ve Yabancıların Yerel Seviyede Kamu Hayatına Katılmalarına İlişkin olan Sözleşme'yi imzalamalarını ve onaylamalarını (STE no. 144), ve yerel seçimlerde, yasal şekilde yaşayanların tümüne aktif ve pasif seçim hakları vermelerini; ve

b. mahkumların ve silahlı kuvvetler üyelerinin, seçim haklarına getirilmiş olan mevcut sınırlamaların, meşru bir amacın gerçekleştirilmesi için gerekli ve orantılı olmayanların ortadan kaldırılması amacıyla yeniden incelenmesini;

ii. Avrupa Konseyi'nin yetkili servislerine, özellikle de, Hukuk Yoluyla Demokrasi Avrupa Komisyonu (Venedik Komisyonu) ve Demokratik Seçimler Kurulu'ndan, yurt dışında yaşayanlar, mahkumlar, cezai bir suçtan mahkum olmuş kişiler, tıbbi bakım kuruluşlarında yaşayan kişiler, askerler veya göçebe gruplar gibi, özel sorunlar yaşayan gruplar için seçim haklarının etkili kullanılmasına izin veren koşullara ilişkin gelişim faaliyetlerini geliştirmelerini talep etmelerini ;

iii. uluslararası işbirliğini geliştirmeye yönelik olan Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin gerekliliğini değerlendirmek ve yurtdışında yaşayanların seçim haklarını kullanmalarını kolaylaştırmak amacıyla, mevcut araçları incelemeye davet etmektedir. »

2. Hukuk Yoluyla Demokrasi Avrupa Komisyonu (« Venedik Komisyonu ») tarafından kabul edilen metinler

a) Seçim usul kanunu (mütalaa no. 190/2002)

22. Kanun, « oy verme ve seçilme hakkının, yurtdışında yaşayan vatandaşlara verilebileceğini » (I.1.1.c.v.) belirtmektedir. Açıklayıcı rapor, bu anlamda, aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır:

« (...) oy kullanma ve seçilebilirlik alanında, oturum koşulu dayatılabilir; oturum, mevcut ikametgâh olarak anlaşılmalıdır. (...) Aksine, belli sayıda devlet, oy kullanma hakkını, hatta seçilebilirlik hakkını, yurtdışında yaşayan vatandaşlara vermektedir. Bu uygulama, bazı özel durumlarda, örneğin, vatandaşlığın, etnik temele göre verilmesi halinde, kötüye kullanılabilir. »

23. Kanunun ilgili diğer kısımları, aşağıdakileri öngörmektedir:

« (...)

3.2. Seçmenin isteğinin serbestçe ifade edilmesi ve seçim suçlarıyla mücadele

i. oy prosedürünün basit olması gerekmektedir;

ii. her halükarda, bir büroda oy vermenin imkanı olması gerekmektedir; diğer oy kullanma koşulları, aşağıdaki koşullarla kabul edilebilir:

iii. mektup yoluyla oy kullanma, sadece, posta hizmetinin emin ve güvenilir olması halinde kabul edilebilir; bu şekilde oy kullanmak, hastanede bulunan kişiler, mahkumlar, hareket kısıtlılığı olan kişiler ve yurtdışında oturan seçmenlerle sınırlanmalıdır; hile ve baskı mümkün olmamalıdır;

iv. elektronik oy, sadece emin ve güvenilir olması halinde kabul edilebilir; özellikle, seçmenin, oyunun onayını alabilme ve gereğinde, oyun gizliliğine saygı gösterilerek düzeltilmesi gerekmektedir; sistemin şeffaflığının güvence altına alınması gerekmektedir;

v. vekaletle oy kullanmaya, sadece, çok katı kurallara riayet edilmesi halinde izin verilebilir; bir seçmenin elinde bulundurduğu vekaletlerin sayısının sınırlı olması gerekmektedir;

(...) »

b) Avrupa'daki yasal mevzuata ve seçim yönetimine ilişkin 2006 raporu (araştırma no. 352/2005)

24. Rapor, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki tespitlerde bulunmaktadır:

« Yurtdışında yaşayan vatandaşlara verilen oy hakları

57. Yurtdışından oy kullanma hakkı, nispeten yeni bir kavramdır. İyice yerleşmiş demokrasilerde bile, yurtdışında yaşayan vatandaşların, bu hakka sahip olabilmek için 1980 yılını (örneğin, Federal Almanya Cumhuriyeti veya Birleşik Krallık) veya 1990 yılını (örneğin, Kanada veya Japonya) beklemeleri gerekmiştir. Aradan geçen zamanda, Avrupa'da ortaya çıkan yeni demokrasiler, bu hakkı, ülke dışında kullanmaya ilişkin hukuki hükümler çıkarmışlardır. Kıtada henüz çok yaygın olmamasına rağmen, söz konusu hakkın, özellikle, oy bütünlüğü alanında bazı güvencelerle çevrili olması gerekmektedir (...).

(...)

152. Almanya, İspanya, İrlanda ve İsviçre'nin de aralarında bulunduğu Batı Avrupa'da yerleşik olan birçok demokrasi, mektupla oy kullanmaya izin vermektedirler (...). Azami düzeyde bir katılım için, seçim süreci, mektupla oyu öngörmektedir. Bu oy, aynı zamanda, diğerlerinin yanı sıra, Bosna- Hersek ve Kosova'da, seçim sürecine, azami bir katılım sağlamak için (CG/BUR (11) 74) kullanılmıştır. Bununla birlikte, buna, sadece, emin ve güvenilir bir posta hizmeti bulunması halinde izin verilmelidir. Her durumun, mektupla oya ilişkin olan sahtecilik ve manipülasyon risklerini tespit etmek için, bireysel olarak incelenmesi gerekmektedir.

(...) »

c) Yurtdışından oy kullanmaya ilişkin 2010 raporu (araştırma no. 580/2010)

25. Bu raporun sonuç kısmı aşağıdaki şekildedir:

« 91. Yurtdışında yaşayan vatandaşların oy hakkı ve kullanımına ilişkin milli uygulamalar, Avrupa’da, yeknesak olmaktan uzaktır.

92. Bununla birlikte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından, Yunanistan’la ilgili olarak verilen ve henüz nihai olmayan kararda olduğu gibi, yasal mevzuatların gelişimi, en azından, milli seçimler için, kendi devletleriyle bağlarını korumuş olan vatandaşlarla ilgili olarak, yurtdışında yaşayan vatandaşların oy hakkına elverişli bir eğilim göstermektedir.

93. Bu durum, geçici olarak, yurtdışında ikamet eden kişilerle ilgili olarak doğrudur. Bir yerde ikametın geçici olma özelliği, çok değişkendir ve bu kriterin benimsenmesi halinde, belirtilmesi gerekmektedir.

94. Seçim türlerine göre, bir ayırımın da yapılması gerekmektedir. Milli seçimler, yurtdışında yaşayan vatandaşlara, tek bir seçim çevresinde açılması en kolay olan seçimlerdir, oysa yerel seçimler, özellikle de, yerel politika ile olan bağları nedeniyle genel olarak kapalıdır.

95. Yurtdışındaki vatandaşların oranı, farklı devletlerarasında çok değişken olabilir. Sayılarının fazla olması halinde, yurtdışında yaşayan yabancı vatandaşların, seçim sonuçlarına olan etkisi ciddi olabilir, bu durum da, özel modellerin ortaya konmasını gerektirmektedir.

96. Ülkede yaşayanlar için kaydın otomatik olmasına karşın yurtdışında yaşayan seçmenlerden, oy kullanabilmeleri için, kayıtlı olmalarının talep edilmesi son derece meşrudur.

97. Bir elçilikte veya konsoloslukta oy verme zorunluluğu, uygulamada, yurtdışında yaşayan vatandaşların oy kullanma hakkını kısıtlayabilir. Bu kısıtlama, diğer oy kullanma şekillerinin (mektup yoluyla, vekâletle, elektronik olarak) her zaman, emin ve güvenilir olmadıkları gerekçesiyle gerekçelendirilebilir.

98. Özet olarak, yurtdışında yaşayan vatandaşların oy hakkının verilmemesi veya bu hakka yapılan kısıtlamaların, kural olarak, genel seçime bir kısıtlama oluştursa da, Komisyon, bu safhada, böyle bir hakkın verilmesinin, Avrupa seçim mirasının bir gereği olduğu kanaatinde değildir.

99. Yurtdışında yaşayan vatandaşlara oy kullanma hakkının verilmesinin, Avrupa seçim mirasıyla dayatılmış olmamasına rağmen, Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu, devletlerin, vatandaşların, Avrupa’daki hareketi dikkate alındığında, ve bazı devletlerin özel durumuna uygun olarak, bu hakkın, milli vatandaşlık ve Avrupa vatandaşlığının yayılmasına katkıda bulunması nedeniyle, yurtdışında yaşayan vatandaşların oy hakkına ilişkin olarak olumlu bir yaklaşım benimsemelerini önermektedir.»

3. Medeni ve siyasi haklara ilişkin uluslararası sözleşme

26. Oy hakkı, Sözleşme’nin 25. maddesinde, aşağıdaki şekilde kaleme alınmıştır:

« Her yurttaş, 2. Maddede belirtilen ayrımlara ve makul olmayan kısıtlamalara bağlı olmaksızın:

(...)

b) Genel, eşit ve gizli oyla belirli dönemlerde yapılan, seçmenlerin iradelerini özgürce ortaya koymalarını garanti eden gerçek seçimlerde oy kullanma ve seçilme hak ve fırsatına sahiptir;

(...)»

12 Temmuz 1996 tarihinde, İnsan Hakları Komitesi tarafından Sözleşme'nin 25. maddesine ilişkin genel görüşün hazırlanması esnasında, devletlerin, yurtdışında yaşayan vatandaşlarına, oy kullanmayan seçmenlere posta yoluyla oy kullanmalarına imkân sağlamaya davet etmeleri önerilmiştir. Bu öneri, İnsan Hakları Komitesi tarafından kabul edilmemiş olduğu için, genel görüşlerde bulunmamaktadır.

4. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi

27. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 23. maddesi, aşağıdaki şekildedir:

« 1. Tüm vatandaşların, aşağıdaki sıralanan hak ve fırsatlara sahip olmaları gerekmektedir:

a. Doğrudan veya serbestçe seçilen temsilciler aracılığıyla Kamusal işlerin yönetimine katılmak;

b. Seçmenlerin isteğinin genel ifadesini serbest güvence altına alan, genel ve eşit seçimlerde ve gizli oy vasıtasıyla, periyodik konsültasyonlar çerçevesinde, seçme ve seçilme hakkı, ve

c. ülkelerindeki kamu görevlerine, eşit genel koşullarla erişim sağlamak.

2. Kanun, bir önceki paragrafta belirtilen hak ve fırsatların kullanılmasını düzenleyebilir, ve bunu, sadece, yaş, vatandaşlık, oturma, dil, okuma-yazma kabiliyeti, hukuki veya ruhsal ehliyet veya yetkili bir hakim tarafından karar verilmiş olan bir ceza mahkumiyeti durumunda yapabilir. »

28. 23. madde anlamındaki oy hakkı mutlak değildir. Bu hak, bu maddenin, 2. bendinde açıkça belirtilen gerekçeler konusunda, kısıtlamalara maruz kalabilir. Bu madde, « oturumu », mümkün olan kısıtlama gerekçelerinden biri olarak görmektedir. Bununla birlikte, oturuma dayalı olarak, oy hakkına yapılan her türlü kısıtlama yerinde değildir.

29. *Statehood Solidarity Committee/ABirleşik Devletler (dava 11.204, rapor no. 98/03, 29 Aralık 2003)* davasında, İnteramerikan İnsan Hakları Komisyonu, Amerikan Sözleşmesi'nin 23. maddesinde belirtilen bu hakkın yorum ve uygulama şekillerinin, sözleşmelerin, benzer güvenceler sağladığı diğer uluslararası insane hakları koruma sistemlerinin içtihadına uygun oldukları kanaatindedir. Bu bağlamda, Komisyon, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve İnsan Hakları Komitesi'nin içtihadına atıfta bulunmuştur:

« 93. (...) Avrupa Mahkemesi ve Céans Komisyonu'nun lehine, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, Sözleşme'nin 25. maddesinin koruduğu hakların mutlak olmadığını fakat 25. maddenin koruduğu siyasi katılım hakkının kullanımı için verilen her türlü koşulun, « tarafsız ve makul kriterlere » dayanması gerektiğini kabul etmiştir. Komite, temel orantı ilkesinin ışığında, siyasi haklara, daha ağır kısıtlamaların, özel bir gerekçe gerektirdiğine karar vermiştir.

(...)»

5. *Afrika Sözleşmesi üzerine kurulu insan hakları koruma sistemi*

30. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi'nin 13/1. maddesi, aşağıdaki şekilde kaleme alınmıştır:

« 1. Her vatandaş, yasanın öngördüğü hükümler uyarınca doğrudan ya da özgür olarak seçilmiş temsilcileri aracılığı ile, ülkesinin yönetimine özgür olarak katılma hakkına sahip olacaktır.

2. Her vatandaş, ülkesinin kamu hizmetlerine eşit olarak girme hakkına sahip olacaktır. 3. Her birey, yasa önünde tüm kişilerin kesin biçimde eşitliği temelinde, kamu mülklerine ve hizmetlerine girme hakkına sahip olacaktır.»

31. Bu hükmün, aslında, Sözleşme'nin 25. maddesinde açıklananla benzer olduğu kanaatinde olan Afrika Komisyonu, Sözleşme'nin 13. maddesini, İnsan Hakları Komitesi'nin 25. maddeyle ilgili genel görüşünün ışığında yorumlamıştır. Komisyon, bu hakkın kullanılması konusunda dayatılan her türlü koşulun, kanunla getirilmiş olan, objektif ve makul kriterler üzerine kurulu olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır (bkz. *Purohit ve Moore/Gambiya*, tebliğ 241/2001, paragraf 76).

C. Karşılaştırmalı hukuk unsurları

32. Mahkeme'nin, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin, yurtdışında oy kullanma alanındaki yasal mevzuatına ilişkin unsurlara göre, bu ülkelerin çoğunluğu, yurtdışında yaşayan vatandaşlarına, yasal seçimlerde oy vermelerini sağlayan prosedürleri ortaya koymaktadırlar. Aynı zamanda, çok değişik durumlar da söz konusu olmaktadır. Böylelikle, değişik durumlarda, farklı kategorilerin sınıflandırılmasına izin vermemektedir. Bununla birlikte, şematik olarak, farklı şekillerde, yurtdışında yaşayan vatandaşların oy kullanmasına izin veren devletler ve bu tür oya, ilke olarak izin vermeyenler olmak üzere iki kategori ortaya çıkmaktadır. Nihayet, bu şekilde oya izin veren üye devletlerin çoğunluğu, seçim listelerinde, yurtdışında yaşayan vatandaşların kaydedilmesi için, idari işleyişi öngörmektedir.

1. *Prensip olarak izin verilen ülkelerde yurtdışından oy kullanma şekilleri*

33. Otuz yedi devlet, buna izin vermektedirler: Almanya, Avusturya, Belçika, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Danimarka, İspanya, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Letonya, «Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti», Lihtenştayn, Lüksemburg, Moldova, Monako, Norveç, Hollanda, Polonya, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Romanya, Birleşik Krallık, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, İsveç, İsviçre, Türkiye ve Ukrayna.

34. Yukarıdaki ülkeler, yurtdışında bulunan bürolarda oy kullanmayı, mektupla oy kullanmayı veya her iki imkânı da öngörmektedirler. Aşağıdaki on yedi ülke ise, elçiliklerde, konsolosluklarda veya dışarıda açılan oy bürolarında oy kullanılmasına izin vermektedirler: Bulgaristan, Hırvatistan, Danimarka, Finlandiya, Gürcistan, Macaristan, İzlanda, «Eski Makedon

Yugoslav Cumhuriyeti », Moldova, Norveç, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Romanya, Rusya, Sırbistan ve Ukrayna.

Yalnızca sekiz ülke, yurtdışında mektup yoluyla, bir temsilci aracılığıyla veya yetkili makama, doğrudan mektup göndererek oy kullanılmasına izin vermektedirler: Almanya, Avusturya, İtalya, Liştenştayn, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve Slovakya.

Bir elçilikte (veya konsoloslukta) veya mektup yoluyla oy kullanma imkânı, Belçika, Bosna-Hersek, İspanya, Estonya, Letonya, Litvanya, Slovenya ve İsveç tarafından sağlanmaktadır. Az sayıda ülke, vekalet yoluyla oy kullanma imkanını da öngörmektedirler: Belçika, Fransa, Hollanda, İsviçre ve Birleşik Krallık. Monako'da, vekâlet yoluyla oy kullanma imkânı, bu ülkenin vatandaşları için, yurtdışında oy kullanmanın tek yoludur.

Bazı ülkeler internet yoluyla oy kullanılmasına izin vermektedirler: Hollanda ve İsviçre. Bu mekanizma, Estonya'da kanunla öngörülmüş ve kullanılmaktayken, İspanya'da, araştırılmaktadır.

35. Beş üye devlette, yurtdışında, sadece, geçici olarak ülke dışında yaşayan kişiler oy kullanabilir. Bunlar, Bosna-Hersek, Danimarka, Macaristan, Liştenştayn ve « Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti »'dir. Bu ülkede, kanun, açıkça, yurtdışında geçici olarak yaşayan veya çalışan vatandaşları kapsamaktadır. Bazı ülkelere, yurtdışında yaşayanlar, belli bir süre sonunda, oy haklarını kaybetmektedirler. Birleşik Krallık'ta, bu süre on beş yıl iken, Almanya'da, yirmi beş yıldır.

36. Avusturya, Macaristan, Slovenya, Ukrayna gibi bazı ülkeler, yurtdışında oy kullanılmasına sadece, ev sahibi ülkenin izniyle izin vermektedirler.

37. Hırvatistan, Fransa, İtalya ve Portekiz gibi dört ülkede, yurt dışında yaşayanlar, milli meclisteki kendi temsilcilerini, yurtdışında ortaya konulan seçim çevrelerinde seçebilirler. Portekiz'de, iki seçim çevresinden biri, bir vekil seçmektedir. Yurtdışında yaşayan Fransız vatandaşları, elli üyeden oluşan Yurtdışındaki Fransızlar Meclisi aracılığıyla, on iki senatörün seçimine katılmaktadırlar. 2012 itibarıyla, aynı zamanda, milli mecliste, on bir milletvekilini de seçebileceklerdir. Hırvatistan ve İtalya'da, Parlamento'da, yurtdışındaki seçim bölgelerine verilen yerlerin sayısı, kullanılan oyların sayısına bağlıdır.

2. Yurtdışında oy kullanılmasına izin vermeyen veya bunu ciddi derecede kısıtlayan ülkeler

38. Arnavutluk, Andora, Ermenistan, Azerbaycan, Kıbrıs, Malta, Karadağ ve San Marino'dan oluşan sekiz ülke, yurtdışından, seçimlerde oy kullanılmasına izin vermemektedirler. Özellikle, Arnavutluk'ta, yürürlükteki seçim kanunu, yurtdışında oy kullanmaya ilişkin olarak hiçbir hüküm içermemektedir. Bunun dışında, İrlanda, bu imkânı, ciddi derecede kısıtlamıştır. Yurtdışında yaşayan seçmenlerin mektup yoluyla oy kullanabilme fırsatı, polisler ve savunma kuvvetleri mensuplarına ve

İrlandalı diplomatlarla, onların eşlerine verilmiştir. Karadağ ve San Marino'nun yasal mevzuatları gereğince, yurtdışında oturan kişiler, sadece, kendi ülkelerinde oy kullanabilirler.

3. Yurtdışında yaşayanların seçim listelerine kaydedilmeleri için gerekli idari adımlar

39. Yurtdışında oy kullanılmasına izin veren üye devletlerin en azından yirmi iki tanesinde, bu imkânı kullanmak isteyen kişilerin, belli bir tarihten önce, ya meşe ülkelerindeki makamlar nezdinde ya da yurtdışındaki diplomatik veya konsolosluk temsilcilerinin nezdinde, seçim listelerine kaydedilmeyi talep etmeleri gerekmektedir.

40. Bosna-Hersek'te, kayıt talebinin, her seçim için, ülkenin merkezi seçim komisyonuna, yapılması gerekmektedir. Danimarka'da, oy kullanma hakkı olan kişilerin, son oturma yerlerine talepte bulunmaları gerekmektedir. Macaristan'da, bu kişilerin, bunu, yurtdışındaki temsilciliklerde, yerel seçim bürosunda, gereken sürelerde yapmaları gerekmektedir. Almanya ve Lüksemburg'da, talebin, yerel idareye yapılması gerekmektedir. Slovakya'da, yurtdışında oturan seçmenlerin, kayıt taleplerini, Bratislava-Petržalka Belediyesi'ne yapmaları gerekmektedir. Slovenya'da, yurtdışında oy kullanan kişilerin, milli seçim kuruluna bir tebligat göndermeleri gerekmektedir. Sırbistan'da, ilgili kişilerin, yabancı olarak, seçim listelerine kayıt edilmeyi talep etmeleri gerekmektedir. İspanya'da, seçmenlerin, seçim listeleri bürosunun yetkili taşra delegasyonunda, orada bulunmayan oturanlar özel listesine kayıt talebinde bulunmaları gerekmektedir. Birleşik Krallık'ta, yurtdışında oturan seçmenlerin, her yıl, yerel seçim bürosunda, kayıt taleplerini yinelemeleri gerekmektedir.

41. Bazı ülkelerde, taleplerin, diplomatik misyonlar veya konsolosluklara bildirmeleri ve bu kurumların, ya kendilerinin seçim listelerini oluşturmaları ya da, ülkelerindeki sorumlu makama iletmeleri gerekmektedir. Diplomatik görevlerdeki veya konsolosluk görevlerindeki nüfus kayıtlarında bulunan Belçikalı vatandaşların, hangi belediyede kayıtlı olmak istediklerine ve oy kullanmak için hangi metodu kullanacaklarına ilişkin bir form doldurmaları gerekmektedir. Bu form, daha sonra, ilgili belediyeye gönderilir ve kişi, yurtdışında oy kullanan seçmenler listesine eklenir.

42. Bulgaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti'nde ve Rusya'da, yurtdışında yaşayan vatandaşlar için yapılan seçim listeleri, diplomatik misyonlar veya konsolosluklar tarafından, seçmenler tarafından yapılan talepler üzerine hazırlanır. Yurtdışında oy kullanmak isteyen Hırvat vatandaşlarının da, yurtdışındaki Hırvat temsilcilikleri nezdinde kaydolmaları gerekmektedir. Mektup yoluyla oy kullanmak isteyen Letonya vatandaşlarının, özel listede kayıtlı oldukları ilgili diplomatik misyona veya konsolosluga bir talepte bulunmaları gerekmektedir. Hollanda'da, her yurtdışında yaşayan ve oy kullanmak isteyen vatandaşın, bu talebini, daha sonar La Haye'e gönderecek olan, konsolosluk misyon şefi nezdinde, yurtdışında yaşayan Hollanda

vatandaşları listesine kaydedilmeyi talep etmesi gerekir. Portekiz’de, yurtdışında oy kullanma, önceden, bir konsolosluk seçim listesine kaydedilmiş olmayı gerektirmektedir. Yurtdışında yaşayan İsviçre vatandaşlarının, kayıtlı oldukları İsviçre temsilciliği nezdinde, talepte bulunmaları gerekmektedir. Bu talep, kişinin, her zaman oy verdiği yere gönderilir ve kişi, seçim listesine kaydedilir. “Eski Yugoslav Makedon Cumhuriyeti’nde”, yurtdışında oy kullanan kişiler, diplomatik misyonlar ve konsolosluklar nezdinde talepte bulunduklarında, ülkenin seçim listesine kaydedilmiş olurlar. Türkiye’de, yurtdışında ikamet eden kişilerin, en yakın konsolosluga bir oturum beyanında bulunarak, özel bir listeye kaydedilmeleri gerekmektedir.

43. Bazı ülkelerde, yurtdışında yaşayan seçmenlerin, seçim listesine kaydolmak için yapmaları gereken hiçbir şey bulunmamakta, makamlar, bunu, otomatik olarak, var olan kayıtlara dayanarak yapmaktadır. Bu durum, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, İzlanda, İtalya, Litvanya, Moldova, Norveç, Romanya, İsveç ve Ukrayna’da söz konusudur. Seçim listelerinde bulunmayan seçmenler, talepleri üzerine kaydedilebilirler (örneğin, Fransa, Gürcistan, İtalya ve Ukrayna).

44. İzlanda’da, milli seçim listesine yapılan kaydın, yurtdışında, sekiz yıllık oturumdan sonra yenilenmesi gerekmektedir; Norveç ve İsveç’te, bu süre, on yıldır.

45. Otomatik kayıt sistemi olan bazı ülkelerde, yurtdışında yaşayanların, kendi ülkelerinde oy kullanmak istemeleri halinde, bazı işlemler yapmaları gerekmektedir. Örneğin, yurtdışında oturan fakat İtalya’da oy kullanmak isteyen İtalyan seçmenlerin, bu durumdan, yazılı olarak, yetkili konsolosluk bürosunu haberdar etmeleri gerekmektedir. Yurtdışında yaşayan Fransızların, ülkede oy kullanmayı istemeleri halinde, Fransa’daki seçim listelerine kaydedilme talebinde bulunmaları gerekmektedir.

HUKUK

1 NO’LU EK PROTOKOL’ÜN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

46. Başvuranlar, 2007 genel seçimleri sırasında, ikamet ettikleri yerden oy verme imkânları olmamasını, oy verme haklarına yapılan orantısız bir müdahale olarak gördüklerini ve bunun, 1 no’lu Ek Protokol’ün, aşağıdaki şekilde kaleme alınmış olan 3. maddesini ihlal ettiğini öne sürmektedirler:

« Yüksek Sözleşmeciler Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler.»

A. Daire'nin kararı

47. 8 Temmuz 2010 tarihli kararında, daire, 1 no'lu Ek Protkol'ün 3. maddesinin ihlal edildiğini karar vermiştir. Daire, işbu davanın, daha önce, Yunan Anayasası'nın güvence altına almış olduğu, başvuruların oy hakkının tanınmasını değil, bu hakkın, yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşları tarafından kullanım şekilleriyle ilgili olduğuna karar vermiştir. Bu konuda, daire, Yunan Anayasası'nın 51/4. maddesinin 1975'te kabul edildiğini tespit etmiş ve 2001'de yapılan anayasa değişikliğinin, yasa koyucuyu, söz konusu şekilleri belirlemeye yetkili kıldığını belirtmiştir. Başvuranlar, her zaman, Yunanistan'a giderek oy kullanma imkanına sahip olmuşlarsa da, aslında, bu şekilde bir yer değişikliği yapmak, bu hakkın kullanılmasını, ciddi şekilde karmaşık hale getirmekteydi çünkü, bu durum, hem masraf hem de kişilerin mesleki ve ailevi hayatında karmaşıklıklara neden olmaktaydı.

48. Daire, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin, yurtdışında yaşayan seçmenler için, genel seçimlerde oy kullanma hakkını güvence altına almayı dayatmadığını tespit etmiştir. Bununla birlikte, söz konusu anayasal hüküm olan, Anayasa'nın 51/4. maddesi, içeriği ve bunu kaleme alanların isteklerinin, normatif değerden yoksun kalabilecek olmaları nedeniyle, daimi olarak, uygulanmadan bırakılamazlardı. Oysa bu hükmün kabul edilmesinden otuz beş yıl sonra (karar tarihinde), Yunan yasa koyucu, bunun etkin içeriğini halen etkin hale getirmemişti

49. Ayrıca, Daire, yurtdışında yaşayanlar için, yasal yolla, bu hakkın somutlaştırılmamış olmasının, özellikle de, ciddi uzaklaşma halinde, yurtdışında yaşayan Yunanlılar bakımından, Yunan topraklarında yaşayan vatandaşlara göre ve Avrupa Konseyi'nin, üye devletleri, yurtdışında yaşayan vatandaşlarına, olabildiğince, seçim sürecine katılmalarını sağlamaya davet etmiş olmasına rağmen, adil olmayan bir muameleye eşdeğer görülebileceğine karar vermiştir. Avrupa Konseyi'ne üye otuz üç devletin, iç hukukunun karşılaştırılması temelinde, Daire, bunların çoğunluğunun, bu anlamda, prosedürleri uyguladıklarını tespit etmiş ve Yunanistan'ın, üye devletlerin bu alandaki ortak paydasının altında bulunduğu sonucuna varmıştır.

B. Tarafların iddiaları

1. Başvuranlar

50. Başvuranlar, Yunan vatandaşlarının, yurtdışından oy kullanma hakkının, ilk olarak, 1862'de, 2. Milli Kongre'nin seçimleri sırasında tanınmış olduğunu ve Yunan vatandaşlarının, yurtdışında ikamet ettikleri yerden oy kullanabileceklerini öne sürmektedirler. Başvuranlar, Yunan anayasacılarının ciddi bir kısmının ve Helenik mahkemelerin büyük kısmının, oy hakkı gibi ciddi bir hakkı güvence altına alan bir anayasal hükmün, daimi

olarak uygulanamaz durumda kalamayacağı kanaatinde olduklarını eklemektedirler. Başvuranlar, özellikle, Anayasa'nın, kültürel çevrenin korunması ve mülk sahiplerinin tazmin edilme şekillerine ilişkin olarak mülkiyet hakkını kısıtlayan tedbirleri düzenleyen kanunun kabul edilmesini öngören 24/6. maddesi alanında aynı sorunla karşılaşmış olan Danıştay'ın genel kurulunda, yasa koyucunun, söz konusu icra kanununu kabul etmemiş olması nedeniyle, « idare üzerinde, doğrudan Anayasa'dan kaynaklanan, tarihi eserin sürekli korunması güvencesini sağlama yükümlülüğü ve buna paralel olarak, zarar gören mal sahibinin tazmin edilmesi yükümlülüğü » olduğunu belirtmektedirler. Başvuranlar, Anayasa'nın 108 ve 51/4. maddeleri gereğince, Yunan yasa koyucusunun yasama yükümlülüğünde, bir *facultas* değil bir *obligatio* söz konusu olduğunu belirtmektedirler. Başvuranlar, Anayasa'nın belli bir hükmünü etkili kılmak ve yurtdışında yaşayan vatandaşların oy kullanma hakkını etkin hale getirmekte Yunan devletine atfedilen otuz altı yıllık gecikmenin, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesini ihlal ettiği kanaatindedirler.

51. Başvuranlar, Mahkeme'nin, *Hilbe/Liștenștayn* (no. 31981/96, 7 Eylül 1999 tarihli karar, AİHM 1999-VI) davasında benimsediği tutumun, mevcut olayla ilgili olmadığı kanaatindedirler. Bu davadaki başvurandan farklı olarak, kendileri, seçim listelerine, önceden kayıtlıdır ve oy kullanma hakları, iç hukuk tarafından açıkça tanınmıştır. Bu anlamda, başvuranlar, oy hakkına bir kısıtlama yapılmış olması değil, bu hakkı, etkili hale getirmek için gereken şekillerin belirlenmemiş olmasından şikâyet etmektedirler.

52. Başvuranlar, kendi ülkelerindeki siyasi gelişmelerde, bir çıkarları bulunduğunu ve Yunanistan'la olan sıkı bağlarını korumak istediklerini belirtmektedirler. Özellikle, başvuranlar, Yunanistan'daki seçim listelerine kayıtlı olduklarının, geçerli Yunan pasaportlarının bulunduğunun, Yunanistan'da taşınmaz mülk sahibi olduklarının ve bunlarla ilgili gelir vergisine tabi olduklarının ve halen, Yunanistan'da, avukatlık mesleğini icra etmeye ehil olduklarının altını çizmektedirler. İkamet ettikleri yerden, Yunanistan'da düzenlenen genel seçimlerde oy kullanamamalarının, hem Yunan Anayasası'na hem de, Sözleşme'ye aykırı olan, oy haklarına yapılan bir müdahale söz konusu olduğunu öne sürmektedirler. Bu müdahale, oy haklarının kullanılmasının, Yunanistan'a zorunlu olarak gitmelerini gerektirmesinden kaynaklanmaktadır. Başvuranlar, genel seçimler nedeniyle, doğum yerleri olan, Samos ve Selanik'e gidebileceklerini kabul etmektedirler. Ne var ki, bu olanak, onların şikâyetinin özünde bulunan, azımsanamaz masraflar yapacak olmalarını ve birkaç gün boyunca işe gidememeleri ve ailelerinin yanında olamamaları nedeniyle, mesleki ve aile hayatlarının etkileneceğini değiştirmemektedir.

53. Başvuranlar, Avrupa Konseyi'nin, özellikle, 1459 (2005) Kararı ve Parlamenterler Meclisi'nin 1714 (2005) sayılı Tavsiye Karar'ından ve Venedik Komisyonu'nun ortaya koymuş olduğu seçim kanunundan, üye devletlerin, oy hakkını, etkili hale getirme yükümlülüğü bulunduğunun

çıkıldığını öne sürmektedirler. Başvuranlar, Daire'nin, 8 Temmuz 2010 tarihli kararında atıfta bulunduğu araştırmaya göre, Avrupa Konseyi'ne üye en az 29 devletin, yurtdışında yaşayan vatandaşların, genel seçimlerde, oy kullanma hakkını güvence altına aldıklarını tespit etmektedir.

2. Hükümet

54. Hükümet, Anayasa'nın, Helenik topraklar dışında yaşayan seçmenlerin oy kullanmalarının yasal yolla düzenlenmesine ilişkin olarak tanıdığı imkânın, mevcut olayda, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin ihlal edilip edilmediğine ilişkin tespitte bir rol oynamayacağı kanaatinde. Özellikle, Hükümet, yasa koyucuya herhangi bir yükümlülük yüklemekten uzak olan, Anayasa'nın 51/4. maddesinin, seçimlik bir içeriği olduğu kanaatinde. Ayrıca, Mahkeme'nin, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesine ilişkin içtihadı, sözleşmecî devletlerin, seçim sisteminin düzenlenmesine ilişkin olarak geniş bir değerlendirme marjı olduğunu kabul etmektedir. Hükümet, Anayasa'nın 51/4. maddesine göre, diasporadaki Yunanlıların oy kullanma biçimlerinin, Parlamento'nun üçte iki oy çoğunluğuna göre belirlenmesi gerektiğini, bunun da, Yunanistan'da, bu konuda, çok ciddi bir siyasi uzlaşmayı gerekliliğini teyit ettiğini eklemektedir. Ayrıca, Hükümet, 2009'da, yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşları için, 2009'da, bir kanun kabul ettirmeyi denediğini, bunun da, mevcut olaydaki sorunla başa çıkmak yönündeki siyasi isteğini kanıtladığını belirtmektedir. Hükümet'e göre, bu biçimlerin tanımı, son derece karmaşık ve hassas bir siyasi sorundur. Yurtdışında yaşayan vatandaşların, ikamet ettikleri yerden, meclis seçimlerinde, oy kullanma hakkının genel olarak tanınması, sadece Yunanistan'da değil, Avrupa Konseyi'nin diğer üye devletlerinde de, kayda değer siyasi ve ekonomik sorunlar çıkmasına neden olabilir.

55. Hükümet, Mahkeme'nin ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun, oy hakkının, oturma koşuluna bağlanmasının, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesiyle uyumuyla ilgili içtihadına atıfta bulunmaktadır. Hükümet, bu içtihada göre, oy hakkını, böyle bir koşula tabi tutmanın kabul edilebilir olduğunu öne sürmektedir. Hükümet, yasa koyucunun, yurtdışında yaşayan vatandaşların, genel seçimler sırasındaki, özellikle, kendi ülkelerinde oturan vatandaşları ilgilendiren sorunlarla ilgili olarak etkilerini kısıtlamaya yönelik meşru endişeyi belirtmektedir. Hükümet'e göre, yurtdışında yaşayan vatandaşlar, ülkede yaşayan Yunan vatandaşlarına göre, kendi ülkelerindeki siyasi organların kararlarıyla daha fazla ilgili olduklarını, meşru şekilde öne süremezler.

56. Özellikle, 2001 anayasal değişimi sırasındaki meclis çalışmalarına atıfta bulunan Hükümet, Sözleşme'nin 51/4. maddesinde öngörülen kanunun, seçimlik olduğunu tespit etmektedir. İlk defa, bu anayasal hükümde açıklanmış olmasına rağmen, mektup yoluyla oy kullanmanın, seçimlik bir özelliği vardır. Ayrıca, bunun kullanılmasının, genel seçimlerin simültane işleyişine ilişkin anayasal ilkeyi de dikkate alması gerekmektedir. Hükümet,

aynı zamanda, kendisine göre, Anayasa'nın 51/4. maddesinde öngörülen icra kanununun kabul edilmesi için, üçte ikilik çoğunluk gerekliliğinin nedenlerini de hatırlatmaktadır: yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşlarının ciddi sayıda olduğu dikkate alındığında (Yunanistan'da yaşayan 11.000.000 vatandaşa karşılık, 3.700.000), siyasi bir uzlaşma gerekli olmaktadır . Hükümet, yaklaşık 1.850.000 Yunan vatandaşının, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşadığını ve 558.000 Yunan vatandaşının, Avusturalya'da yaşadığını belirtmektedir. Böylelikle, ona göre, seçim birliğinin *de facto* genişlemesine bağlı konulardan kaynaklanan siyasi gerilimleri önlemek için, siyasi partilerin, ciddi şekilde uzlaşma sağlamaları gerekmektedir.

57. Hükümet'e göre, sürekli olarak yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşları, ev sahibi ve ikamet ettikleri ülkenin, sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel hayatına bağlıdırlar ve onların menfaatleri de buradadır. Bunun dışında, Hükümet, Yunanistan ve yurtdışında yaşayan vatandaşların, yaşadıkları yerden oy kullanma hakkı veren diğer devletler arasındaki karşılaştırmaların, her durumun özelliklerini, özellikle de, kendi ülkeleri dışında yaşayan vatandaşların sayısını, her ülkenin sosyo-politik çerçevesini ve seçim sistemini dikkate alması gerektiği kanaatindedir.

58. Mevcut durumda, Hükümet, yurtdışında yaşayan Yunanlıların, genel seçimlere katılmalarının, Avrupa Parlamentosu'ndaki seçimlerle ilgili olarak, bu hakkın ortaya konulmasına paralel olamayacağını öne sürmektedir. Bu son halde, oy hakkı, Avrupa Birliği hukukundan kaynaklanan ve iç hukukta, açıkça öngörülmüş biri yükümlülük nedeniyle, Avrupa Birliği'ne üye devletlerin topraklarında yaşayan Yunanlılar için söz konusudur.

59. Sonuçta, Hükümet, başvuranların, Yunanistan'daki oy kullanma haklarını kullanmaları için seçim kanununda belirlenen koşulları yerine getirdiklerini hatırlatmaktadır. Hükümet, yurtdışında yaşayan vatandaşların, ikamet ettikleri yerden, oy kullanma hakkının, ne zaman ve hangi biçimlere göre kullanılacağını belirlemenin, milli makamların takdir marjına dahil olduğunu belirtmektedir.

3. Müdahil

60. 1953'te kurulan, Helenik İnsan Hakları Ligi, Yunanistan'daki en eski sivil toplum kuruluşudur. Bu Lig, İnsan Hakları Uluslararası Federasyonu üyesidir. Bu Lig, yurtdışında yaşayan vatandaşların, ikamet ettikleri yerden oy hakkının bulunduğu çelişkili duruma dahil olmaktadır. Bir yandan, yurtdışında yaşayanların, « anavatanın » siyasi kararlarına katılma hakkına kimse itiraz etmiyorsa da, anayasal değeri olan bu ilke, kural olarak, kısır görünmektedir: 2001 anayasal değişikliğinden itibaren on yıl geçmiştir ve yurtdışında yaşayan Yunanlılar için « mektup yoluyla oy » kullanmanın benimsenmesine ilişkin anayasal yükümlülük, halen somutlaşmamıştır.

61. Yurtdışında yaşayanların siyasi haklarına ilişkin tartışmada, şematik olarak, birbirine zıt olan iki eğilim bulunmaktadır ve farklı değişken ve nüanslarla, bu iki uç arasında, devletlerin uygulamaları ve pozisyonları yer

almaktadır. İlk eğilim, siyasi topluluk kavramını, tamamen ülkesel bir anlamda algılarken, ikinci eğilim, milleti birleştiren dayanışma bağlarıyla oluşmuş olan, ülkesel çerçeveyi aşan bir topluluk olarak algılamaktadır. Müdahil taraf, bir toplumun demokratik olarak kaderini tayin etmesi kavramının, « kanuna tabi olanların, kanunun atıfta bulundukları gibi, kendilerini, kanun yapıcılar olarak görmelerini gerektirdiğini » belirten, J. Habermas'ı belirtmektedir. Müdahil tarafa göre, bu atıf, bir toprakta yaşamayı, karara etken olan bir kriter olarak gören vatandaşlık kavramına gönderme yapmakta fakat objektif olarak, bir birey için, canlı bağlar bulundurma hissinin oluşması için, bir devletin topraklarında oturma mutlak olarak gerekli olmadığı kanaatindedir. Günümüzde, daha belirgin bir biçimde gözlemleyebildiğimiz gibi, « kendi evinde yaşamak ve evden uzak yaşamak mümkündür ». Vatandaşlığın bu milletlerüstü anlayışı, yurtdışında yaşayanların seçim haklarına ilişkin olan ve vatandaşlığı, sadece, ülkesel temele dayandıran tartışmayı ölü hale getirmektedir. Seçim kampanyaları, bundan böyle, özellikle, elektronik sosyal ortamlarda yapıyorsa da (örneğin, « Facebook » ve « Twitter »), bu durum, yurt dışında yaşayan kişi ve kendi ülkesi arasındaki « mesafenin », günümüzde, birkaç yıl öncesine göre, belirgin olmadığını kanıtlamaktadır.

62. Müdahil tarafa göre, « yurtdışında yaşayan vatandaşlara, siyasi haklar verilmeli midir ? » sorusuna verilen cevap, « evet veya hayır » şeklinde olamaz. Müdahil taraf, yurtdışında yaşayan bir Yunan vatandaşı ile Yunanistan arasında canlı bağların olup olmadığının tespit edilmesini sağlayan objektif bir kriter olması ve seçim birliğine dahil edilmesi gerekip gerekmediğinin belirtilmesi gerektiği kanaatindedir. Müdahil, yurtdışında yaşayan vatandaşları için seçim hakları öngören, Avrupa Birliği'ne üye devletlerin çoğunluğunda, genel koşulun, her devletin, bölgede bulunan elçilik veya konsolosluklarındaki seçim listelerine kaydedilmiş olmak olduğunu tespit etmektedir. Müdahil, « mektup yoluyla oy kullanma veya diğer her türlü uygun imkânın » sağlanıp sağlanmaması konusunda, objektif olarak emin görünen tek kriterin, yurtdışındaki konsolosluklardaki seçim listelerinin tutulması olduğu kanaatindedir. Helenik diasporanın, Yunan seçimlerine katılma iddiası, yurtdışında yaşayan kişinin hayatının, kendi ülkesindeki demokratik süreç, orantılı ve dengeli şekilde katılma şeklinin dikkate alınmasını sağlayan, dengeli bir cevap gerektirmektedir.

C. Mahkemenin değerlendirmesi

1. Genel prensipler

63. Mahkeme, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin, gerçekten demokratik bir siyasi rejimde temel bir ilkeyi dikkate aldığını ve Sözleşme'nin sisteminde, temel bir önemi olduğunu hatırlatmaktadır (*Mathieu-Mohin et Clerfayt/Belçika*, 2 Mart 1987, paragraf 47, seri A no.

113). İlk bakışta, bu madde, Sözleşme ve Ek Protokol'lerin hükümlerinden, yüksek sözleşmeci taraflar için, özel bir hak veya özgürlük değil de, seçimleri, halkın düşüncesinin serbest olarak ifade edilmesini sağlama yükümlülüğü öngörmesi açısından farklıdır. Bununla birlikte, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin hazırlık çalışmalarına ve Sözleşme çerçevesinde, bu hükümlerin yorumuna gelince, Mahkeme, bu maddenin, aynı zamanda, subjektif haklar olan, oy hakkı ve seçimlerde aday olma hakkını da kapsadığına karar vermiştir (adı geçen *Mathieu-Mohin et Clerfayt*, paragraf 51). Mahkeme, aynı zamanda, bu maddenin uygunluğunu ortaya koymak için uygulanması gereken normların, Sözleşme'nin 8 ila 11. maddeleri kapsamında uygulananlardan daha az katı olarak görülmeleri gerektiği kanaatindedir (bkz. *Ždanoka/Letonya* [BD], no. 58278/00, paragraf 115, AİHM 2006-IV).

64. Sonuç olarak, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinden çıkan « zımni kısıtlama » kavramının, bu hükmün güvence altına aldığı haklara yapılan kısıtlamaların meşruluğunun tespit edilmesi gerektiğinde, ciddi bir önemi olmaktadır (adı geçen *Mathieu-Mohin et Clerfayt*, paragraf 52). 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin, Sözleşme'nin 8 ila 11. maddelerinde sıralananlar gibi, bir « meşru amaçlar » listesiyle kısıtlı olmaması dikkate alındığında, sözleşmeci devletler, serbestçe, bir kısıtlamayı gerekçelendirmek için, böyle bir listede bulunmayan bir amacı, bu amacın, hukukun üstünlüğü ve Sözleşme'nin genel amaçlarıyla uyumlu olduğunun, belli bir davada kanıtlanmış olması koşuluyla öne sürebilirler (*Ždanoka, loc. cit.*). Böylelikle, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin gerekliliklerinin incelenmesi açısından, son tahlilde karar vermek görevi, Mahkeme'ye aittir ; oy hakkının veya seçimlerde aday olmanın bağlı olduğu koşulların, bunlara erişme derecesinde, özlerini etkilemediği ve etkinliklerinden mahrum etmediği, yasallık gerekliliğini yerine getirdikleri, meşru bir amaca hizmet ettikleri ve kullanılan amaçların orantısız olmadıklarından emin olunmalıdır (bkz. *Tănase/Moldova* [BD], no. 7/08, paragraf 162, AİHM 2010 (kısımlar) ; adı geçen *Mathieu-Mohin et Clerfayt*, paragraf 52).

65. Özellikle de, seçim şeklinin belirlenmesine ilişkin olarak, Mahkeme, sözleşmeci devletlerin, bu alanda, geniş bir takdir marjları olduğunu hatırlatmaktadır. Bu bağlamda, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesi, « makul aralıklarla » yapılan « serbest » seçimleri, « halkın fikirlerinin serbestçe ifade edilmesini sağlayan koşullarda » olmasını emretmektedir. Bu koşullarda, bu madde, orantılı veya bir veya iki türlü çoğulcu oy gibi « belli bir sistem ortaya koyma yükümlülüğü » yüklememektedir (adı geçen *Mathieu-Mohin et Clerfayt*, paragraf 54).

66. Nihayet, Avrupa'da, özellikle de, her sözleşmeci devlete düşen ve kendi demokrasi vizyonunu kullanan tarihsel gelişim, kültürel çeşitlilik ve siyasi düşünceler nezdinde, seçim sistemlerini düzenlemenin ve işletmenin birçok şekli bulunmaktadır (*Hirst/Birleşik Krallık (no. 2)* [BD], no. 74025/01, paragraf 61, AİHM 2005-IX). 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin

uygulanması için, her seçim kanununun, ülkenin siyasi gelişimi ışığında, belli bir sistemdeki kabul edilemez olan detayların, benimsenen sistemin, « yasal birliğin seçimine ilişkin olarak halkın görüşünün serbest ifadesini » karşılayan koşullara cevap vermesi koşuluyla, başka bir sistemde kabul edilebilir olmaktadırlar (*Yumak et Sadak/Türkiye* [BD], no. 10226/03, paragraf 111, 8 Temmuz 2008). Bunun dışında, Sözleşme, her şeyden önce, bir insan hakları koruma mekanizması olduğu için, Mahkeme'nin, savunmacı devletteki ve genel olarak, sözleşmeciler devletlerdeki durumun gelişimini dikkate alması ve örneğin, erişilmesi gereken amaçlarla ilgili olarak ortaya çıkan uzlaşmaya tepki vermesi gerekmektedir. Sözleşmeciler devletlerin hukuk sistemlerinde ortak bir paydanın bulunması veya bulunmaması, bu bağlamda, makamların takdir marjının genişliğini belirlemek için önemli bir unsur oluşturabilir (bkz. *Glor/İsviçre*, no. 13444/04, paragraf 75, AİHM 2009-...).

67. Bunun dışında, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesi alanında, ilk planda, medeni ve siyasi hakların çoğunluğunda olduğu gibi, bulunmama veya müdahale etmeme yükümlülüğü değil, fakat devletin, demokratik seçimler « düzenlemek » için pozitif tedbirler alma yükümlülüğü bulunmaktadır (adı geçen *Mathieu-Mohin et Clerfayt*, paragraf 50). Bu bağlamda, Mahkeme, aynı zamanda, oy hakkının, yani, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinde güvence altına alınan hakların « aktif » unsurunun, bir ayrıcalık oluşturmadığını dikkate almaktadır. XXI. yüzyılda, demokratik bir devlette, karinenin, bu hakkın, en fazla sayıda kişiye verilmesi yönünde ağırlık kazanması gerekmektedir (adı geçen *Hirst (no. 2)*, paragraf 59).

68. Halkın bazı kesimlerinin veya bazı grupların oy hakkının devre dışı bırakılmasının, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesindeki ilkelerle uyumlu olması gerektiği sonucu çıkmaktadır (bkz. adı geçen *Ždanoka*, paragraf 105). Mahkeme, oy kullanma hakkı için asgari bir yaş veya oturum kriteri konulmasının, prensipte, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesiyle uyumlu olduğuna karar vermiştir (adı geçen *Hirst (no. 2)*, paragraf 62 ; *Hilbe/Lištenštayn* (karar), no. 31981/96, AİHM 1999-VI). Mahkeme, genel seçimlere yapılan genel, otomatik ve farklılaştırılmamış bir aykırılığın, seçilmiş olan yasal birliğin geçerliliğini ve onun ilan ettiği kanunları çökertme riski olduğunu kabul etmiştir (*Hirst (no. 2)*, *loc. cit.*).

69. Yurtdışında oy kullanma hakkına yapılan ve seçmenin ikamet yerine dayalı olan kısıtlamalarla ilgili olarak, Sözleşme organları, geçmişte, birçok gerekçenin, bunu haklı çıkarabileceğini kabul etmişlerdir: ilk olarak, ülkede ikamet etmeyen bir vatandaşın, ülkesinin günlük sorunlarıyla daha az doğrudan veya daha az sürekli olarak ilgili olması ve bu sorunları daha az biliyor olmasına ilişkin karine; ikinci olarak, yurtdışında yaşayan vatandaşların, adayların seçiminde veya onların seçim programlarının ortaya konulmasında daha az etkili oldukları; üçüncü olarak, meclis seçimlerindeki oy kullanma hakkı ve seçilen siyasi organların eylemlerinden doğrudan etkileniyor olma arasındaki sıkı ilişki; ve, dördüncü olarak, yasa koyucunun,

yurtdışında yaşayan vatandaşların, tamamen temel olan ve ilk olarak, ülkede yaşayan kişileri etkilemesine ilişkin meşru kaygı (yukarıda adı geçen karar *Hilbe*; bkz. aynı zamanda, *X et Association Y/İtalya*, başvuru no. 8987/80, 6 Mayıs 1981 tarihli Komisyon kararı, Karar ve Raporlar (DR) 24, s. 192 ; *Polacco et Garofalo/İtalya*, no. 23450/94, 15 Eylül 1997 tarihli Komisyon kararı, DR 90-A, s. 5). Daha yakın bir geçmişte, Mahkeme, bir oturma koşulunu veya ikamet süresi koşulunu, bir seçim süresince oy kullanma hakkına sahip olmak veya bu hakkı icra edebilmek için yerine getirmek durumunda olmak, prensip olarak, bu hakka yapılan, keyfî bir kısıtlama oluşturmamaktadır ve 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesiyle uyumsuz değildir (*Doyle/Birleşik Krallık* (karar), no. 30158/06, 6 Şubat 2007).

2. Bu prensiplerin mevcut duruma uygulanması

70. Öncelikli olarak, Mahkeme, başvuranların, Yunan yasa koyucunun, bugüne kadar, yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşları için, mevcut ikamet yerlerinden, genel seçimlerde oy kullanma imkanını düzenlememiş olmasından şikayet etmektedirler. Böylece, bu şikâyet, 96/2007 no'lu kararnamenin 4. maddesiyle birlikte, Anayasa'nın 5174. maddesinde açıklanmış olan, yurtdışında yaşayanlara oy hakkı tanınmasına ilişkin değil, bu hakkın, kullanım şekillerine ilişkindir. Büyük Daire, Daire'yle aynı şekilde, kendi görevinin, oy kullanma hakkının şekillerinin belirlenmemiş olmasına rağmen, mevcut olayda, Yunan seçim sisteminin, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin gerektirdiği şekilde, « halkın düşüncesini, serbestçe ifade etmesine » izin verip vermediğini ve « oy hakkının özünü » koruyup korumadığını belirlemek olduğu kanaatindedir (*Matthews/Birleşik Krallık* [BD], no. 24833/94, paragraf 65, AİHM 1999-I). Bu inceleme, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin, devletlere, yurtdışında yaşayan vatandaşlara oy kullanma hakkı veren bir sistem kurma yükümlülüğüne ilişkin sorun ışığında yapılacaktır.

71. Genel anlamda, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesi, sözleşmecî devletler tarafından, yurtdışında yaşayan vatandaşların oy hakkı kullanmalarını teşvik eden tedbirlerin ortaya konulmasını öngörmemektedir. Bununla birlikte, demokratik bir devlette, karinenin, oy hakkının, en fazla sayıda kişiye verilmesi lehine olması gerektiğinden (adı geçen *Hirst (no. 2)*, paragraf 59), bu tür tedbirler, bu hükümle uyumludurlar. Bununla birlikte, sorun, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin, bunları dayatmaya kadar gidip gitmediğidir. Buna cevap vermek için, bu hükmün, hem uluslararası hukuk ve karşılaştırmalı hukuka (bkz. adı geçen *Yumak et Sadak*, paragraf 127 ; *Demir et Baykara/Türkiye* [BD], no.34503/97, paragraflar 76 ve 85, 12 Kasım 2008) hem de, ilgili devletin milli hukukuna göre yorumlanması gerekmektedir.

72. Bir taraftan, uluslararası hukuka ilişkin olarak, Mahkeme, ne, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi veya Afrika İnsan Hakları ve Halkların Hakları Sözleşmesi gibi, ilgili uluslararası ve bölgesel sözleşmelerin, ne de bunların, yetkili uluslararası organlarca

yorumlanmalarının, geçici veya sürekli olarak ülkede bulunmayan kişilerin oy hakkının, ilgili devletlere, oy hakkı kullanma şekillerini, yurtdışında düzenlemeyi dayatmaya kadar gidebileceği sonucuna varmaya izin vermediğini tespit etmektedir (bkz. yukarıdaki 26-31. paragraflar).

73. Seçimlerde oy hakkını daha etkin hale getirmek için, Avrupa Konseyi'nin organları, üye devletleri, yurtdışında yaşayan vatandaşlarının, mümkün olduğunca, seçim sürecine katılmalarına izin vermeye davet etmiştir. Böylece, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin 1459 (2005) sayılı Karar'ı (bkz. 21. paragraf), üye devletlerin, oy hakkının kullanımını, özellikle de, mektupla oy kullanmayı kolaylaştırmak için gereken tedbirleri almaları gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, 1714 (2005) sayılı Tavsiye Karar'ında, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, yurtdışında yaşayanların da aralarında bulunduğu grupların, seçmen haklarını, etkili şekilde kullanmalarını sağlayan koşulların geliştirilmesine yönelik faaliyetleri geliştirmesini talep etmiştir. Venedik Komisyonu, 1980'li yıllardan beri, yurtdışından oy kullanma hakkının, Avrupa'da, ciddi bir yerinin olduğunu tespit etmiştir. Venedik Komisyonu, bunun dışında, üye devletlerin, yurtdışında yaşayanların seçmen haklarını kullanmalarını kolaylaştırmalarını tavsiye etmişse de, Komisyon, burada, devletlere dayatılan bir yükümlülük görmemiştir. Ona göre, daha ziyade, bir yandan, genel seçim prensibiyle, diğer yandan, oy güvenliği ilkesi ve pratik mülahazaları dengede tutması gereken, her ülkenin yasa koyucusunun öngörmesi gereken bir imkan söz konusudur (bkz. özellikle, 25. paragraf).

74. Bunun dışında, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin yasal mevzuatından, bu devletlerin çoğunluğunun, vatandaşlarının, yurtdışından oy kullanmalarına izin verdikleri, bazılarının da buna izin vermediği çıkmaktadır (bkz. 38. paragraf). Bununla birlikte, oy kullanılmasına izin veren devletler için, daha geniş bir inceleme, yurtdışında yaşayanların oy kullanma haklarının, yeknesak bir şekilde değil de, değişik şekillerde düzenlendiğini ortaya çıkartmaktadır. Örnek olarak, bazı ülkeler, toplu halde olsun olmasın, yurtdışındaki bürolarda oy kullanılmasını mektup yoluyla oy kullanılmasına veya internet üzerinden oy kullanılmasına izin vermektedirler (bkz. 34. paragraf). Yurtdışında kalma süresi ise, üye devletlerin dikkate aldığı başka bir unsurdur. Böylece, bazıları, yurtdışında oy kullanmayı, sadece, geçici olarak, sınırların dışında bulunan vatandaşlarla sınırlamaktadırlar. Diğer üye devletlerde, yurtdışında yaşayanlar, belli bir süre sonra oy hakkını kaybetmektedirler (bkz. 35. paragraf). Bunun dışında, bazı üye devletler, yurtdışında yaşayanların, meclisteki temsilcilerini, yurtdışındaki seçim bölgelerinde seçmelerini öngörmektedirler (bkz. 37. paragraf) Nihayet, yurtdışında oy kullanılmasına izin veren üye devletlerin çoğunluğunda, bu imkanı kullanmak isteyen kişilerin, önceden, belli bir süre içinde, kendi ülkelerinin makamları veya yurtdışındaki diplomatik temsilcilikler veya konsolosluklar nezdinde, seçim listelerine kaydedilmeleri gerekmektedir (bkz. 39-45. paragraflar).

75. Kısaca, yukarıda incelenen hukuki enstrümanların hiçbirinden, hukukun mevcut halinde, devletlerin, yurtdışında yaşayan vatandaşlarının oy kullanmalarını imkânlı hale getirme yükümlülüğü yüklediği çıkmamaktadır. Bu hakların, yurtdışında oy kullanılmasına izin veren, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin bu hakkın kullanım şekillerine ilişkin olarak öngördüklerine gelince, bu konuda, ciddi bir çeşitlilik mevcuttur.

76. Diğer yandan, mevcut olaydaki iç hukuk kurallarına gelince, Mahkeme, Anayasa'nın 51/4. maddesinin, « ülke toprakları dışında bulunan seçmenlerin oy kullanma şekilleri, bir kanunla belirlenebilir (...) ». Parlamento Bilim Kurulu, 31 Mart 2009 tarihli ve yurtdışında yaşayan Yunan seçmenlerin seçimlerde oy kullanma hakkına ilişkin raporunda, yurtdışından oy kullanmanın, yasa koyucu için zorunlu değil seçimlik olduğunu, doktrinin, bu konuda yeknesak olmadığının altını çizerek açıklamıştır (bkz. 19. paragraf). Sonuç olarak, Anayasa'nın 51/4. maddesi, yasa koyucunun, yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşlarının, ikamet ettikleri yerden, oy hakkını ortaya koymalarına izin veriyorsa da, bunu zorunlu kılmamaktadır. Bu koşullar altında ve yukarıdaki mülahazalar dikkate alındığında (bkz. 75. paragraf), Mahkeme, milli makamlara, Anayasa'nın 51/4. maddesinin ne zaman, hangi şekilde uygulanacağını belirtmenin, kendi görevi olmadığı kanaatindedir.

77. Ayrıca, 2000'den beri, Yunan makamları, birçok kez, 51/4. maddenin hükümlerini uygulamayı denemişlerdir. Örneğin, 2001 anayasal değişikliğinde, bu hükümlerin içeriği, simültane oy ilkesinin, mektupla veya başka bir uygun şekilde oy kullanmayı, oyların sayımı ve sonuçların açıklanmasının, ülkedekilerle aynı zamanda yapılması koşuluyla olması gerektiğini öngörerek belirtilmiştir (bkz. 16. paragraf).

78. Bunun dışında, 2009'da başlatılan ve Sözleşme'nin 51/4. maddesinde öngörülen kanunun kabul edilmesine ilişkin yasal inisiyatifin hatırlatılması gerekmektedir: Parlamento'ya, 19 Şubat 2009'da, İçişleri, Adalet ve Ekonomi Bakanları tarafından verilen ve yurtdışında yaşayan Yunan seçmenlerin, genel seçimlerdeki oy haklarının kullanım şekillerini belirleyen bir yasa tasarısı. Bununla birlikte, bu tasarı, Anayasa'nın, 2001 anayasa değişikliği sonrasında değiştirilen şekliyle, 51/4. maddesinin gerektirdiği, toplam milletvekili sayısının, üçte iki çoğunluğunun oy vermemesi neticesinde kabul edilmemiştir.

79. Nihayet, başvuranların özel durumuna ilişkin olarak, Mahkeme, başvuranların da belirttikleri gibi, Yunanistan'la devamlı ve sıkı bağları olduklarından ve ülkelerindeki, siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmelere aktif şekilde katılabilmek için, yakından takip ettiklerinden şüphe duymamaktadır. İkamet etmeyen bir vatandaşın, ülkesindeki güncel sorunlarla daha az doğrudan veya daha az ilgili olacağına ve bunları daha az bileceğine ilişkin karine (bkz. 69. paragraf), mevcut olayda doğrulanmamaktadır. Bununla birlikte, Mahkeme'ye göre, bu, Yunanistan'daki hukuki durumun esasını söz konusu etmek için yeterli değildir. Her halükarda, yetkili makamlar, oy

kullanma şekillerinin belirlenmesinde, her bireysel durumu dikkate alamazlar fakat, genel bir kuralın tespit edilmesi gerekmektedir (bkz. adı geçen *Hilbe* kararı).

80. Başvuranların, 2007 seçimlerinde, oy haklarını kullanabilmek için, Yunanistan'a giderek, mali, ailevi ve mesleki olarak ortaya çıkabilecek bozukluklara gelince, Mahkeme, bunların, söz konusu oy hakkının özünü etkileyecek derecede, orantısız olacaklarına ikna olmamıştır.

3. Sonuç

81. Bu anlatılanlara göre, mevcut olayda, başvuranların, 1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinde korunan oy hakkının özü etkilenmemiştir. Böylece, bu hüküm ihlal edilmemiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1 no'lu Ek Protokol'ün 3. maddesinin ihlal edilmediğine

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar, Fransızca ve İngilizce olarak hazırlanmış ve İç Tüzük'ün 77/2. ve 77/3. maddesi gereğince, Strazburg'da, 15 Mart 2012 tarihinde, kamuya açık duruşmada açıklanmıştır.

Johan Callewaert
Yazı İşleri Yardımcısı

Nicolas Bratza
Mahkeme Başkanı

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2013. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri, İngilizce ve Fransızca'dır. İşbu çeviri, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Vakıf Fonu'nun desteğiyle yapılmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Bu çeviri, Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, bu çevirinin kalitesine ilişkin olarak hiçbir sorumluluk almamaktadır. Bu çeviri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihat veritabanı olan HUDOC'tan veya HUDOC'un ilettiği olduğu diğer veritabanlarından indirilebilir (<http://hudoc.echr.int>). Bu çeviri, ticari olmayan amaçlarla ve davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ve İnsan Hakları Vakfı'na atıfta bulunmak suretiyle alıntılanabilir. Bu çeviriyi kısmen veya tamamen, ticari amaçlarla kullanmak isteyenlerin, bunu aşağıdaki adrese bildirmeleri gerekmektedir: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour Européenne des Droits de l'Homme (<http://hudoc.echr.int>), ou de tout autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.